

Rafał Maćkowiak*, Paula Góralczyk-Mowczan**

 <https://orcid.org/0000-0003-3905-9854>

 <https://orcid.org/0000-0001-8258-4377>

NAUCZANIE JĘZYKA POLSKIEGO W STUDIUM JĘZYKA POLSKIEGO DLA CUDZOZIEMCÓW UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO A NOWA (PANDEMICZNA) RZECZYWISTOŚĆ

Słowa kluczowe: język polski jako obcy, nauczanie zdalne, Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ

Streszczenie. Artykuł stanowi kontynuację badań dotyczących oceny zajęć języka polskiego prowadzonych zdalnie w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w czasie pandemii COVID-19. Wnioski z przeprowadzonych ankiet pozwoliły stworzyć model e-lekcji odpowiadający oczekiwaniom uczących się języka polskiego jako obcego. Sytuacja zmusiła nas do poszukiwania nowych rozwiązań i wykorzystania multimedialnych narzędzi dydaktycznych, a studentów do jeszcze większej samodzielności i odpowiedzialności. Ponadto udało się wskazać kierunki rozwoju, które mogą wpłynąć na wzmocnienie potencjału dydaktycznego.

1. WSTĘP

Glottodydaktyka polonistyczna rozumiana jako nauczanie języka polskiego jako obcego (dalej: jpjo) rozwija się od lat pięćdziesiątych XX wieku. Największy rozkwit naukowych zainteresowań nauczaniem jpjo przypada na koniec lat 70., a prace pojawiające się w owym czasie uświadamiały potrzebę rozwoju metodologii edukacji językowej w Polsce (Miodunka 2005, s. 11–12). Początek

* rafal.mackowiak@uni.lodz.pl, Uniwersytet Łódzki, Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców, ul. Kopcińskiego 16/18, 90-232 Łódź.

** paula.goralczyk@uni.lodz.pl, Uniwersytet Łódzki, Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców, ul. Kopcińskiego 16/18, 90-232 Łódź.

glottodydaktyki polonistycznej wiąże się z powstaniem pierwszych szkół i lektoratów. Łódzki ośrodek – Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ (dalej: SJPdC lub Studium) – jest najstarszym¹ i jednym z największych ośrodków uczących cudzoziemców języka polskiego w Polsce. Rokrocznie kilkuset studentów z kilkudziesięciu krajów uczy się w nim na kursach dziennych, popołudniowych czy wakacyjnych. Głównym celem jest przygotowanie słuchaczy do studiów na polskich uczelniach i zapoznanie z kulturą naszego kraju. B. Rakowski, przedstawiając historię Studium, zwrócił uwagę, że „ważną dziedziną działalności SJPdC było i jest wypracowywanie nowych metod i programów nauczania, opracowanie podręczników i innych materiałów do nauczania języka polskiego jako obcego oraz przedmiotów kierunkowych” (Rakowski 2010, s. 14). B. Ostromięcka-Frączak dodaje, iż „specyfika łódzkiego Studium polega na tym, że cudzoziemcy oprócz języka ogólnego uczą się również języka specjalistycznego, związanego z kierunkiem ich przyszłych studiów” (Ostromięcka-Frączak 2010, s. 24). Natomiast D. Wielkiewicz-Jałmużna podkreśla, że Studium do końca lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku było „jedyną placówką kształcąca cudzoziemców na tak dużą skalę. (...) Brak tradycji i doświadczeń w nauczaniu języka polskiego jako obcego, brak wzorców, podręczników, słowników i innych pomocy naukowych wymagał stworzenia sobie odpowiednich warunków do skutecznej pracy dydaktycznej” (Wielkiewicz-Jałmużna 2008, s. 79). Kto by przypuszczał, że ponad pół wieku później lektorzy jpjo z całej Polski staną przed podobnymi wyzwaniem?

11 marca 2020 roku Rektor Uniwersytetu Łódzkiego w celu przeciwdziałania rozprzestrzeniania się wirusa COVID-19 zawiesił „działalność dydaktyczną Uniwersytetu Łódzkiego we wszystkich trybach i formach kształcenia, z wyjątkiem zajęć prowadzonych za pośrednictwem środków nauczania na odległość”². Nikt w tym czasie nie wiedział, jak powinny być prowadzone zajęcia zdalne. Wkrótce stało się jasne, że potrzebujemy nowych narzędzi, materiałów i metod nauczania. O tym jak wyglądały początki organizacji pracy zdalnej w SJPdC dowiedzieć możemy się z badań przeprowadzonych przez M. Gaze i R. Maćkowiaka pod koniec maja 2020 roku. Wyniki zostały opublikowane w dwóch artykułach – *Nauczanie języka polskiego jako obcego w czasie pandemii koronawirusa w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego. Część I. Aspekt organizacyjny i dydaktyczny* (Gaze, Maćkowiak 2021) i *Część II. Aspekt techniczny* (Maćkowiak, Gaze 2021). Podobnie jak rok wcześniej ze względu na obfitość zgromadzonego materiału wyniki z drugiego roku nauczania na odległość zostaną zaprezentowane w kilku osobnych artykułach. Poniższy

¹ Łódzkie SJPdC utworzono w 1952 roku a warszawskie Polonicum – Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców cztery lata później.

² Zarządzenie nr 100 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11.03.2020 r. <https://baw.uni.lodz.pl/> (dostęp: 13.05.2021).

tekst dotyczy aspektu organizacyjnego i dydaktycznego wyłącznie w odniesieniu do zajęć z języka polskiego³.

Rok akademicki 2020/2021 jest nietypowy z kilku względów. Po pierwsze w całej Polsce, jak i w krajach naszych słuchaczy, panuje epidemia. Po drugie Uniwersytet Łódzki rozpoczął zajęcia dydaktyczne dopiero w połowie października 2020 roku. Dokładnie w dniu, kiedy wprowadzono obowiązek nauczania zdalnego⁴, przez co ani jedna godzina lekcyjna nie odbyła się stacjonarnie. Po trzecie już teraz wiemy, że rok akademicki 2020/2021 zakończymy tak samo, jak go zaczęliśmy, czyli zdalnie. Nie wiemy natomiast, czy kolejny rok przeniesie powrót do murów uczelni wyższych. Jak zatem wygląda nauczanie jpjo w nowej rzeczywistości? Co zyskaliśmy, a co straciliśmy? Jakie były nasze największe problemy, a z czym poradziliśmy sobie lepiej niż rok temu? Jak oceniają nas nasi słuchacze? Jak nowe doświadczenia wpłyną na przyszłość nauczania języka? Czy wiemy, co jeszcze poprawić, aby wzmocnić potencjał dydaktyczny SJPdC i innych jednostek UŁ?

2. MATERIAŁ BADAWCZY

W artykule przedstawimy refleksje oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w dniach 15–24 marca 2021 wśród słuchaczy Studium. Ankieta była dobrowolna, anonimowa, opracowana przy pomocy platformy Microsoft Forms i tą też drogą została rozkolportowana. Składała się maksymalnie ze 161 pytań – zależnie od tego, ilu nauczycieli uczyło w danej grupie lub na ile przedmiotów uczęszczał ankietowany. Grupę badawczą stanowili reprezentanci blisko 20 krajów, stypendyści Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej oraz osoby uczące się odpłatnie na czterech poziomach zaawansowania językowego – od A1 do B2. Wyniki ankiet zgromadzono od ponad połowy wszystkich słuchaczy SJPdC, a dokładnie od 155 osób. Ponad połowę respondentów stanowili Białorusini (106 osób), drugą największą grupą byli Ukraińcy (24 osoby), a kolejno przedstawiciele Rosji (4), Konga (4), Angoli (2), Palestyny (2), Syrii (2) i po jednym przedstawicielu z Algierii, Chin, Gruzji, Iraku, Kamerunu, Libanu, Maroka, Nigerii, Tunezji, Wenezueli i Wietnamu⁵. Najwięcej, bo 82%

³ Wkrótce spodziewać się można podobnych rozważań, ale w odniesieniu do: nauczania przedmiotów takich jak matematyka, fizyka, biologia, chemia, historia czy geografia; wykorzystania nowych technologii i mediów w nauce online.

⁴ Aby ułatwić pracę nauczycielom i słuchaczom, a także zminimalizować ryzyko wystąpienia jakichkolwiek problemów technicznych, dyrekcja SJPdC podjęła decyzję o stworzeniu mniejszych grup niż podczas nauczania stacjonarnego, czyli liczących około 10 osób.

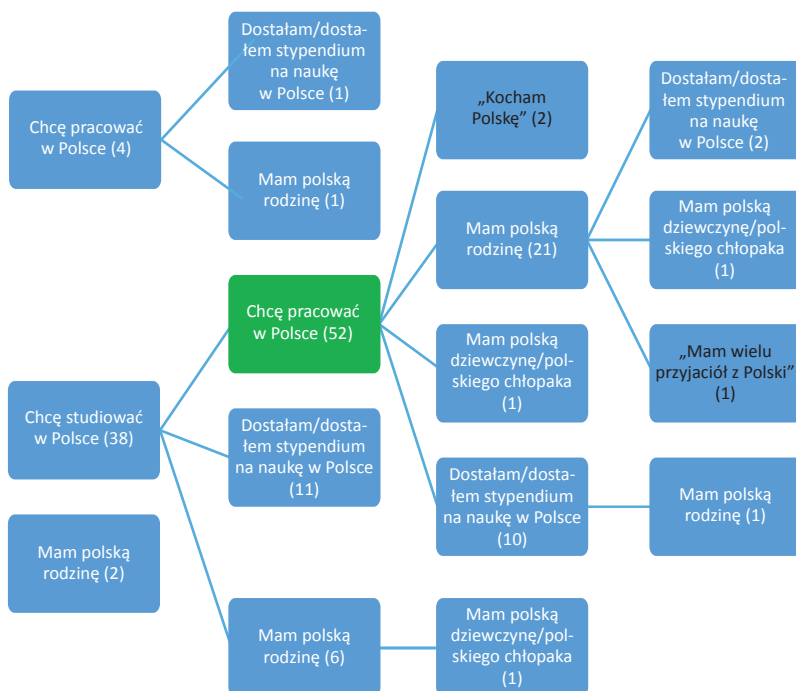
⁵ Dla zobrazowania nowej (pandemicznej) rzeczywistości warto przytoczyć statystyki prowadzone przez Sekcję Studencką SJPdC. W roku akademickim 2019/2020 w Studium uczyło się

ankietowanych to osoby między 17. a 20. rokiem życia. 85% uczestników naszych kursów nigdy wcześniej nie studiowało, natomiast 12% ukończyło studia licencjackie, 2% – magisterskie i 1% – doktorskie. Wyniki dotyczące tego, od jak dawna ankietowani uczą się języka polskiego, były bardziej wyrównane: 32% uczy się od roku do 2 lat, 24% od 3 do 4 lat, 19% mniej niż pół roku, 14% od 6 do 12 miesięcy i też 14% ponad 5 lat. Widać zatem, że osób, które dopiero w Studium rozpoczęły naukę języka polskiego, było znacznie mniej, co niezaprzeczalnie ułatwia pracę w trybie zdalnym. Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, że nauka języka od zera przez ekrany komputerów czy smartfonów, przy mniej lub bardziej zniekształconym głosie lektora, z ograniczoną możliwością przekazywania informacji za pomocą mowy ciała i gestów jest wyjątkowo trudna dla uczniów, ale też bardziej wymagająca dla nauczycieli. Przejdźmy zatem do motywacji, czyli najważniejszego składnika w procesie uczenia się języków obcych i uczenia się w ogóle (Komorowska 2005, s. 130). Co stało za decyzją o rozpoczęciu/kontynuacji nauki języka polskiego w Polsce w 2020 roku? 47% osób wskazało chęć studiowania w Polsce, 31% chęć podjęcia pracy, 12% ma polskie korzenie, 8% dostało stypendium na naukę w Polsce, 1% ma chłopaka Polaka bądź dziewczynę Polkę, 1% osób zaznaczyło odpowiedź „inne” (wpisali np. „Kocham Polskę”). Wyniki te nie zaskakują, bowiem SJPdC od początku swej działalności ukierunkowane jest na przygotowanie cudzoziemców do podjęcia studiów w Polsce. Należy w tym miejscu zaznaczyć też, że wielu ankietowanych wskazało więcej niż jedną odpowiedź, co dobrze ilustruje poniższy wykres⁶.

566 osób z 64 krajów, natomiast w roku 2020/2021 na kurs języka polskiego zapisało się jedynie około 300 słuchaczy z 40 krajów.

⁶ Konstrukcja wykresu ma na celu pokazanie spektrum różnych odpowiedzi. Głównym elementem wykresu są kafelki, na których umieszczono informacje o motywacji słuchaczy (np. *chcę pracować w Polsce*), natomiast w nawiasach podana została liczba wskazań przez respondentów konkretnej pomocy dydaktycznej. Ważnym elementem wykresu są także połączenia między kafelkami i to właśnie one ułatwiają odczytanie, jakich odpowiedzi udzielili ankietowani. Połączenia oznaczają, że respondent wskazał te odpowiedzi, które zostały wpisane na wszystkich połączonych ze sobą kafelkach, a liczba takich odpowiedzi umieszczona została na ostatnim kafelku z prawej strony. Np. zielony kafelek „Chce pracować w Polsce (52)” oznacza, że 52 ankietowanych wskazało, że uczy się polskiego, bo: *chce studiować w Polsce* i *chce pracować w Polsce*. Dodatkowo kolorem zielonym oznaczyliśmy odpowiedzi, które uzyskały najwięcej wskazań respondentów. Czarnym fontem oznaczyliśmy odpowiedzi, które zostały dopisane przez studentów (w polu *inne*).

Wykres 1. Motywacja do nauki języka polskiego

Źródło: opracowanie własne

W SJPdC lekcje w danej grupie zajęciowej mogą być prowadzone przez jednego lub dwoje nauczycieli języka polskiego. Jeśli do grupy przydzielony zostanie jeden nauczyciel, to przez cały czas trwania kursu grupa ma język polski wyłącznie z nim⁷. W przypadku, gdy do grupy przydzielonych zostaje dwoje nauczycieli, to jeden z nich, zazwyczaj bardziej doświadczony nauczyciel⁸, ma więcej godzin do zrealizowania, a drugi, zazwyczaj mniej doświadczony, ma ich mniej⁹. Nie ma równego podziału pracy. W SJPdC dominuje drugi sposób organizacji zajęć. Potwierdzają to wyniki ankiety, w której 74% respondentów wskazało, że ma zajęcia z dwoma nauczycielami. Reszta (26%) wskazała, że ma zajęcia z jednym nauczycielem.

Pytania umieszczone w ankiecie, dotyczące języka polskiego, podzielone zostały na trzy sekcje. To, do jakich sekcji respondent miał dostęp, zależało od wskazania, z iloma polonistami ma lekcje. Jeśli pytany zaznaczył, że ma z dwoma

⁷ Jest to zazwyczaj nauczyciel zatrudniony na stanowisku lektora, który ma do wypracowania 540 godzin pensum, a grupy w czasie kursu mają około 500 godzin polskiego, zatem pensum nauczyciela w całości pokrywa wymaganą do zrealizowania liczbę godzin w grupie.

⁸ Zazwyczaj jest to starszy wykładowca, który ma do wypracowania 350 godzin pensum.

⁹ Bardzo często są to osoby zatrudnione na umowach czasowych i mają do wypracowania około 150 godzin.

nauczycielami, uzyskiwał dostęp tylko do dwóch sekcji pytań. Pierwsza z nich dotyczyła zajęć prowadzonych przez nauczyciela, z którym ma więcej godzin polskiego, a druga, z którym ma ich mniej. Jeśli natomiast zaznaczył, że ma lekcje tylko z jednym polonistą, otrzymywał dostęp wyłącznie do sekcji pytań dotyczących zajęć z języka polskiego – bez jakiegokolwiek dodatkowego podziału.

W pierwszej kolejności przyjrzyjmy się wynikom ankiety, które dotyczyły lekcji prowadzonych przez dwoje nauczycieli, a zacznijmy od tych prowadzonych przez polonistę, z którym słuchacze mają mniej lekcji polskiego.

3. LEKCJE JĘZYKA POLSKIEGO PROWADZONE PRZEZ DWOJE NAUCZYCIELI

3.1. LEKCJE PROWADZONE PRZEZ NAUCZYCIELA, Z KTÓRYM GRUPA MA MNIEJ GODZIN ZAJĘCIOWYCH

Pytanie, które otwiera tę część ankiety, jest pytaniem kluczowym do dalszej analizy jej wyników, ponieważ stanowić będzie swoisty punkt odniesienia, platformę porównawczą, pozwalającą zestawić ze sobą różne, pozyskane podczas badań, informacje i na koniec wyciągnąć pewne istotne wnioski. Pytanie dotyczyło wieku poszczególnych polonistów, a co się z tym łączy, także ich doświadczenia zawodowego. Ankietowanemu zostali poproszeni o wskazanie, czy mają zajęcia z osobą *młodą (do 35 lat)*, *w średnim wieku (od 36 do 50 lat)* czy też *starszą (ponad 50 lat)*¹⁰.

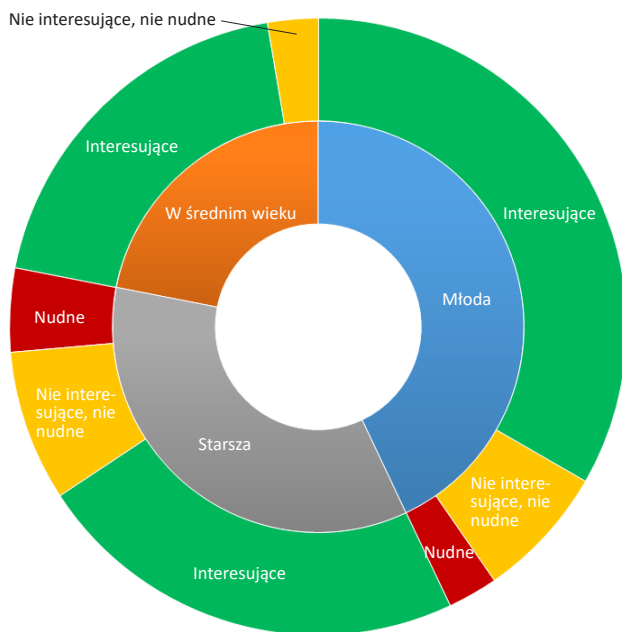
Podczas badań przyjęliśmy założenie (i chcieliśmy je sprawdzić), że zajęcia online prowadzone przez osoby młode powinny być bardziej urozmaicone pod względem wykorzystania różnych materiałów cyfrowych, bo osoby te znacznie lepiej radzą sobie z obsługą komputera/internetu. Z tego też powodu zajęcia powinny podobać się słuchaczom. Z kolei zajęcia prowadzone przez starsze osoby, ze względu na ich doświadczenie zawodowe, powinny być lepiej dopracowane pod względem merytorycznym i doboru tematów lekcyjnych, zatem zajęcia również powinny podobać się studentom. Lekcje prowadzone przez osoby w średnim wieku powinny być wypadkową dwóch poprzednich grup.

¹⁰ Warto podkreślić, że postrzeganie granic kolejnych etapów życia zależy m.in. od wieku respondentów. „Młodzi mają tendencję do ich zaniżania, a starsi do zawyżania” (Wciórka 2007, s.2). Aby zapobiec błędnej ocenie, zastosowaliśmy przedziały wiekowe, które zwiększają jej poprawność. Ponadto ankieta była przeprowadzana podczas zajęć, więc w razie wątpliwości student mógł zapytać o coś swojego nauczyciela.

Ankietowani wskazali, że w omawianej grupie nauczycieli najczęściej jest osób *młodych* (43% wskazań). Następną pod względem liczebności grupę stanowią nauczyciele *starsi* (35%). Reszta to nauczyciele w *średnim wieku* (22%).

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o ocenę prowadzonych zajęć. Mieli wskazać, czy zajęcia są *nudne*, *interesujące* czy *nie są nudne i nie są interesujące (są takie sobie)*. Większość ankietowanych (75%) zaznaczyła, że zajęcia są *interesujące*, 18%, że *nie są nudne i nie są interesujące*, a zaledwie 7%, że *nudne*. Jednak przedstawione w ten sposób wyniki badań dotyczyły lekcji prowadzonych przez wszystkich nauczycieli w tej grupie, nie dostarczyły odpowiedzi, które zajęcia są *nudne*, te prowadzone przez osoby *młode*, w *średnim wieku*, a może *starsze*. Interesujących nas wniosków dostarcza dopiero dokładniejsza analiza danych, która pokazuje, jak rozkładały się odpowiedzi w odniesieniu do lekcji prowadzonych przez nauczycieli w konkretnej grupie wiekowej (patrz wykres 2).

Wykres 2. Ocena zajęć

Źródło: opracowanie własne

Analizując wykres stwierdzić należy, że ocena zajęć przez słuchaczy jako *nudne* dotyczyła wyłącznie tych, które prowadzone były przez osoby *młode* oraz *starsze*. Wyciągnąć więc należy wniosek, że najlepiej ocenione zostały zajęcia prowadzone przez osoby w *średnim wieku* (dalej nazywane zajęciami ŚW1), ponieważ nikt nie wskazał, że są one *nudne*. Zajęcia prowadzone przez osoby

starsze (dalej nazywane zajęciami S1) według czworga słuchaczy były nudne, ponieważ szybkość realizacji materiału nie była zbyt zadowalająca („bo za długo rozwiązujemy różne tematy”¹¹). W przypadku zajęć prowadzonych przez nauczycieli *młodych* (dalej nazywane zajęciami M1) wystąpiła tylko jedna sensowna odpowiedź – ankietowany stwierdził, że zajęcia są *nudne*, ponieważ „nauczyciel robi wszystko według ćwiczebnego programu, nie czyni ciekawych rzeczy”.

W każdej grupie zajęciowej jakaś część ankietowanych wskazała, że lekcje *nie są nudne i nie są interesujące*. W przypadku zajęć S1 było czworo słuchaczy, którzy tak wskazali, a jako uzasadnienie wyboru, podali zbyt wolne tempo prowadzenia lekcji („bardzo powoli wszystko robimy, powtarzamy to samo kilka razy, chociaż nie jest to potrzebne”)¹². Dwoje ankietowanych zwróciło uwagę na to, że realizowane podczas zajęć tematy nie należą do interesujących, ale sposób ich wprowadzania jest odpowiedni („ćwiczymy gramatykę, nie jest ona bardzo ciekawa, ale uczy się jej w interesujący sposób”). Zajęcia ŚW1 według dwojga ankietowanych są *takie sobie*, bo występuje powtarzalność materiału realizowanego przez dwoje nauczycieli w grupie – głównego i dochodzącego („uczycielki dają jednakowe wiedzy”). Zajęcia M1 przez dwie osoby zostały ocenione jako *takie sobie*, ponieważ wykorzystywane są nudne i takie same rodzaje ćwiczeń („bo ćwiczenia są nudne: plany budować, czytać i znów plany”).

Najwięcej osób natomiast wskazało, że zajęcia prowadzone są w sposób *interesujący*. Ich uzasadnienia zostały pogrupowane i przedstawione w tabeli 1¹³.

¹¹ W cudzysłowie przytaczamy rzeczywiste wypowiedzi ankietowanych, zachowaliśmy ich oryginalną pisownię. Przyjęliśmy zasadę, że gdy podobnych odpowiedzi w ankiecie było mniej niż 5, to podajemy jedną przykładową wypowiedź, jeśli było ich od 5 do 10 – podajemy dwie przykładowe odpowiedzi, jeśli od 15 do 20 – trzy, od 20 do 25 – cztery, od 25 do 30 – pięć, ponad 30 – sześć odpowiedzi. Zazwyczaj przytaczamy jedynie te kategorie tematyczne odpowiedzi, które zawierają minimum dwa identyczne uzasadnienia udzielone przez respondentów. Unikalne/pojedyncze odpowiedzi podajemy jedynie w sytuacji, gdy dysponowaliśmy wyłącznie takimi, bo nie udało się z nich utworzyć żadnej kategorii tematycznej (zbioru podobnych odpowiedzi).

¹² Na przykładzie tego uzasadnienia widać, jak różnie oceniana jest szybkość prowadzenia zajęć.

Dla części ankietowanych ich wolne tempo kwalifikuje zajęcia do kategorii *nudnych*, a dla innych osób jedynie do kategorii zajęć *takich sobie*.

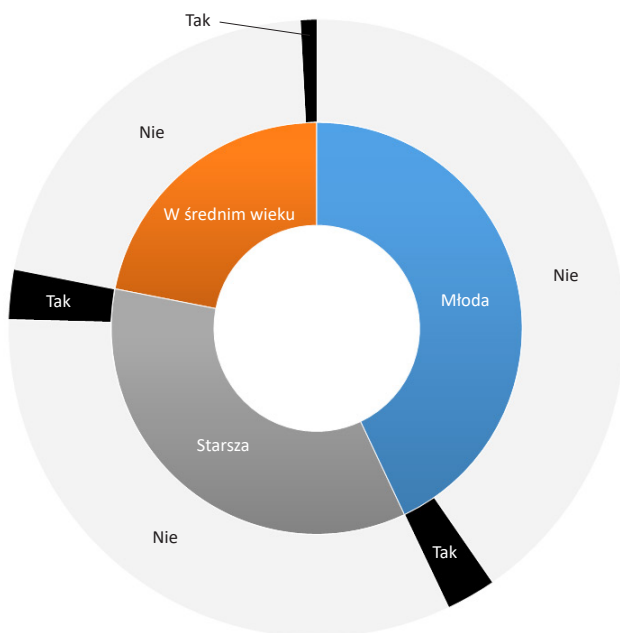
¹³ Tabela jest zbiorem uzasadnień odpowiedzi, że zajęcia są interesujące. Wszystkie uzasadnienia zostały podzielone na kategorie (ich nazwy zostały pogrubione). W nawiasach podano liczbę respondentów, która wskazała bardzo zbliżone do siebie / identyczne odpowiedzi.

Tabela 1. *Interesujące zajęcia 1*

Zajęcia M1 (prowadzone przez osoby młode)	Zajęcia ŚW1 (prowadzone przez osoby w średnim wieku)	Zajęcia S1 (prowadzone przez osoby starsze)
Postać nauczyciela (11) „Nauczycielka jest młoda i dlatego rozumie nas od pół słowa”, „Dlatego że nauczyciel bardzo dobrze przygotowuje się do zajęć”, „Podoba mi się, jak pani nas uczy”	Postać nauczyciela (6) „Moja nauczycielka języka polskiego jest bardzo ładna, nauczycielka ma zawsze pozytywny nastrój, wyjaśnia materiał szczegółowo, odpowiada na wszystko pytania i komunikuje z uczniami na 5+”, „po prostu dobry nauczyciel”	Postać nauczyciela (8) „Bo nauczyciel jest bardzo inteligentny i kompetentny”, „Nauczyciel zna co myślimy wiedzieć i ma plan do nauczania. To fajnie”
Różnorodność materiałów (7) „Pani zawsze przygotowuje atrakcyjny materiał”, „Bo nauczyciel gotuje materiały które dopomaga wyuczyć język, w taki sposób żeby nie nudzić się”	Metodyka nauczania (3) „bo pani ma interesujące i nowe metody wykształcenia”	Interesujące tematy lekcji (8) „Bo podejmujemy różne interesujące tematy”, „Interesujące tematy”
Ćwiczenie sprawności mówienia (6) „ponieważ dużo rozmawiamy na wykładach”	Interesujące ćwiczenia (3) „Dużo informacji I ciekawych ćwiczeń”	Zrozumienie materiału (4) „Nauczyciel wszystko wyjaśnia w sposób zrozumiały”
Zrozumienie materiału (4) „wszystko łatwo wyjaśnia, żadnych stereotypów”	Informacje o kulturze polskiej (2) „Ponieważ pomagają zrozumieć kulturę Polski”	Różnorodność ćwiczeń (2) „bo robimy duże różnych ćwiczeń”
Ciekawostki (2) „Nauczycielka opowiada nam o swoim życiu i różnych wypadkach z jej życia między tematami lekcji, to robi lekcji bardziej relaksującymi i daje nam czas trochę odpocząć”	Ciekawostki (2) „wiele ciekawych faktów o Polsce”	
Żarty (2) „możemy żartować na jakiś temat”		

Źródło: opracowanie własne

Uzasadnienia zebrane w powyższej tabeli pokazują, że dla słuchaczy wszystkich rodzajów grup najważniejsza jest postać nauczyciela. To dobre przygotowanie wykładowcy, sposób przekazywania wiedzy, jego inteligencja i kompetencje najbardziej wpływają na dobrą ocenę zajęć, na to, że są one interesujące. Ankietowani oceniający lekcje M1, wskazali też, że nauczyciel korzysta z bardzo różnych materiałów dydaktycznych, czyli ważna jest dla nich dynamika zajęć oraz ich zmienność. Z kolei oceniający lekcje S1 podkreślili, że na zajęciach podejmowane są interesujące tematy. Potwierdza się zatem założenie, że nauczyciel młodszy chętniej korzysta z bogactwa różnych materiałów dydaktycznych, a osoba starsza, dzięki swojemu doświadczeniu i zgromadzonemu przez lata doświadczeniu, lepiej planuje tematykę poszczególnych lekcji. W przypadku zajęć ŚW1 ankietowani docenili metody kształcenia oraz dobór interesujących ćwiczeń. Przy ocenie zajęć M1 pytani zwrócili też uwagę na nieco luźniejszy styl prowadzenia ich (żarty i ciekawostki), czego nie odnotowano przy ocenie zajęć S1.

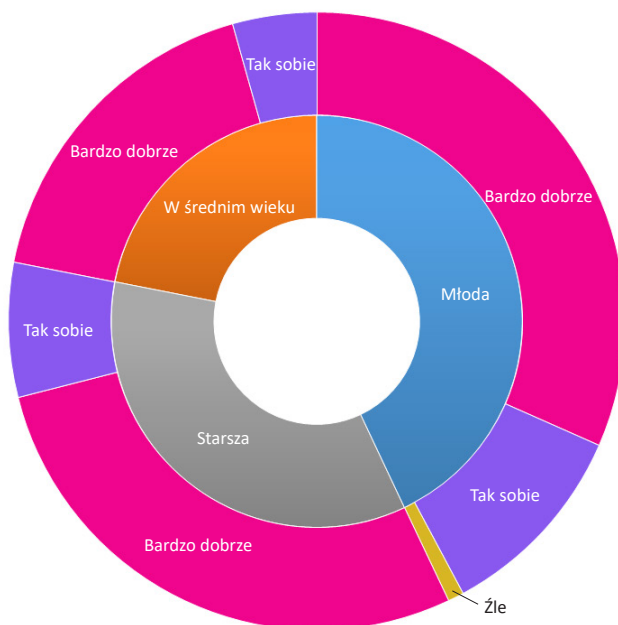
Wykres 3. *Problemy techniczne*

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło problemów technicznych. Zapytaliśmy, czy nauczyciel miewa jakieś podczas zajęć. 94% ankietowanych wskazało, że wykładowca nie ma problemów technicznych, a reszta (6%), że jakieś się zdarzają. Patrząc na wykres 3 widać, że drobne problemy zdarzają się wszystkim lektorom. W grupie zajęć S1 ankietowani wskazali, że „nauczyciel nie umie posługi-

wać się wszystkimi możliwościami Microsoft Teams”, ma problemy „z programem który otwiera Mu pliki pdf” oraz „czsem nie może włączyć udostępnianie pulpitu”. Nauczyciele z grupy ŚW1 mają problemy z „mironem”, natomiast z M1 wykazują „problemy z mikrofonem, czasami z internetem i kamera” oraz „Internetem”

Wykres 4. Kontakt z nauczycielem

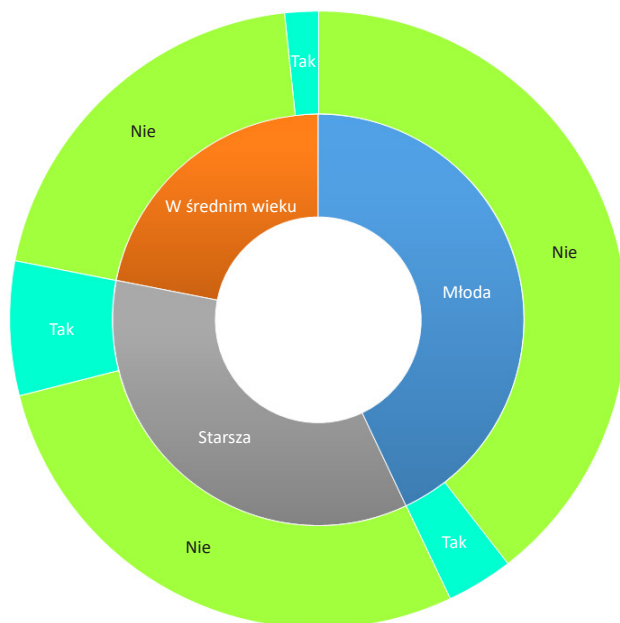

Źródło: opracowanie własne

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o ocenę kontaktu z nauczycielem. Mógł on zostać oceniony *bardzo dobrze*, *tak sobie* lub *źle*. 77% pytanych oceniło kontakt *bardzo dobrze*, 22% *tak sobie*, a 1% *źle*. Analizując wyniki w odniesieniu do różnych grup zajęciowych (patrz wykres 4) widać, że odpowiedź *źle* dotyczyła wyłącznie nauczycieli, którzy prowadzili zajęcia M1. Trzeba tutaj jednak podkreślić, że nauczyciele z tej grupy nie mają konieczności przeprowadzania dodatkowych konsultacji dla słuchaczy, może to być jedynie ich dobra wola¹⁴. Zapewne z tego też powodu kontakt z nauczycielami, z którymi grupa ma mniej lekcji języka polskiego został oceniony najslabiej na tle wszystkich badanych grup.

¹⁴ Wynika to z umowy, która obliuguje ich jedynie do przeprowadzenia ustalonej liczby zajęć z języka polskiego.

Wykres 5. Propozycje zmian w zajęciach

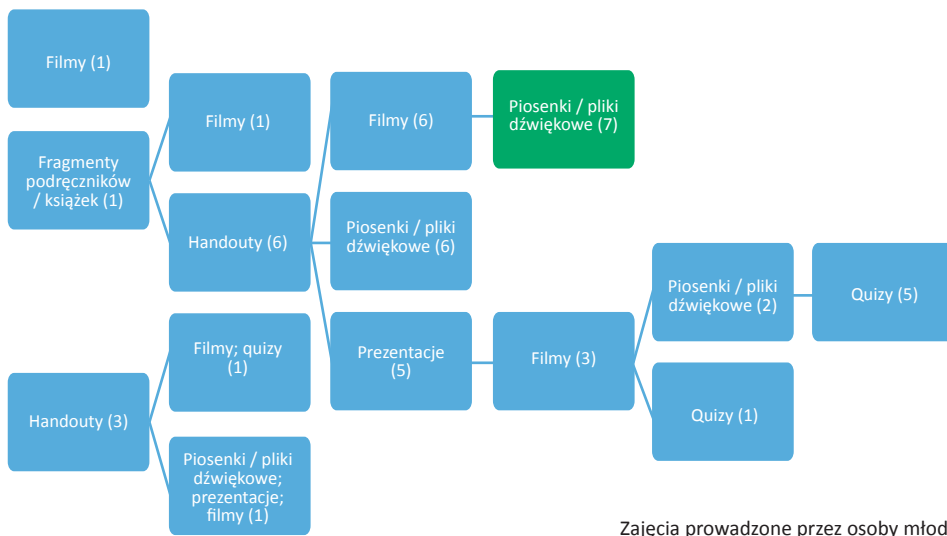
Źródło: opracowanie własne

Zapytaliśmy też słuchaczy, czy zmieniliby coś w zajęciach online z języka polskiego. Jedynie 12% wszystkich osób odpowiedziało twierdząco. Reszta (88%) nic by nie zmieniła. Patrząc na wykres 5 widać, że we wszystkich grupach znalazły się osoby, które miały jakieś zastrzeżenia do prowadzonych zajęć. W przypadku zajęć S1 czworo ankietowanych chciałoby, żeby „nauczyciel zwiększył szybkość zajęć”, a troje „ciekawszych wykładów”. Respondenci oceniający zajęcia SW1 zaproponowali, żeby nauczyciel dał „więcej możliwości wyrażania swojej opinii” oraz zaapelowali: „przyspiesz wykłady”.

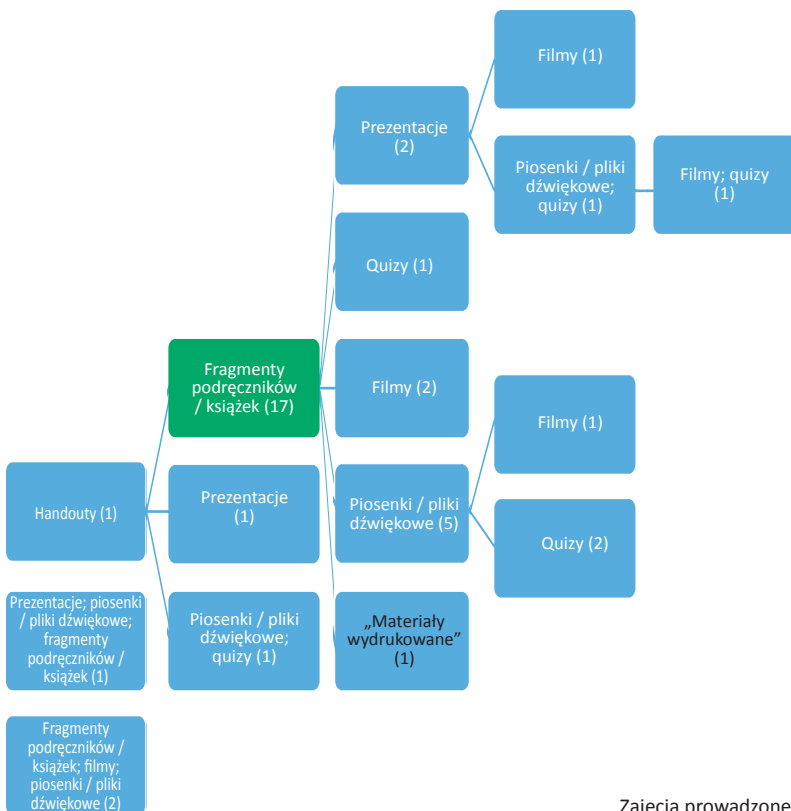
Były też pojedyncze propozycje zmian w odniesieniu do zajęć M1: „dodałabym elektroniczne karty pracy”; „więcej zadawać pytań i każdego osobnie pytać”; „chciałabym więcej ciekawego i więcej żywych rozmów”.

Ostatnie pytanie w tej sekcji miało na celu zbadanie, jakich materiałów dydaktycznych podczas zajęć używają wykładowcy poszczególnych grup. Ankietowani mogli wybrać z proponowanej listy materiałów oraz dopisać własne propozycje.

Wykres 6. Rodzaje materiałów dydaktycznych 1

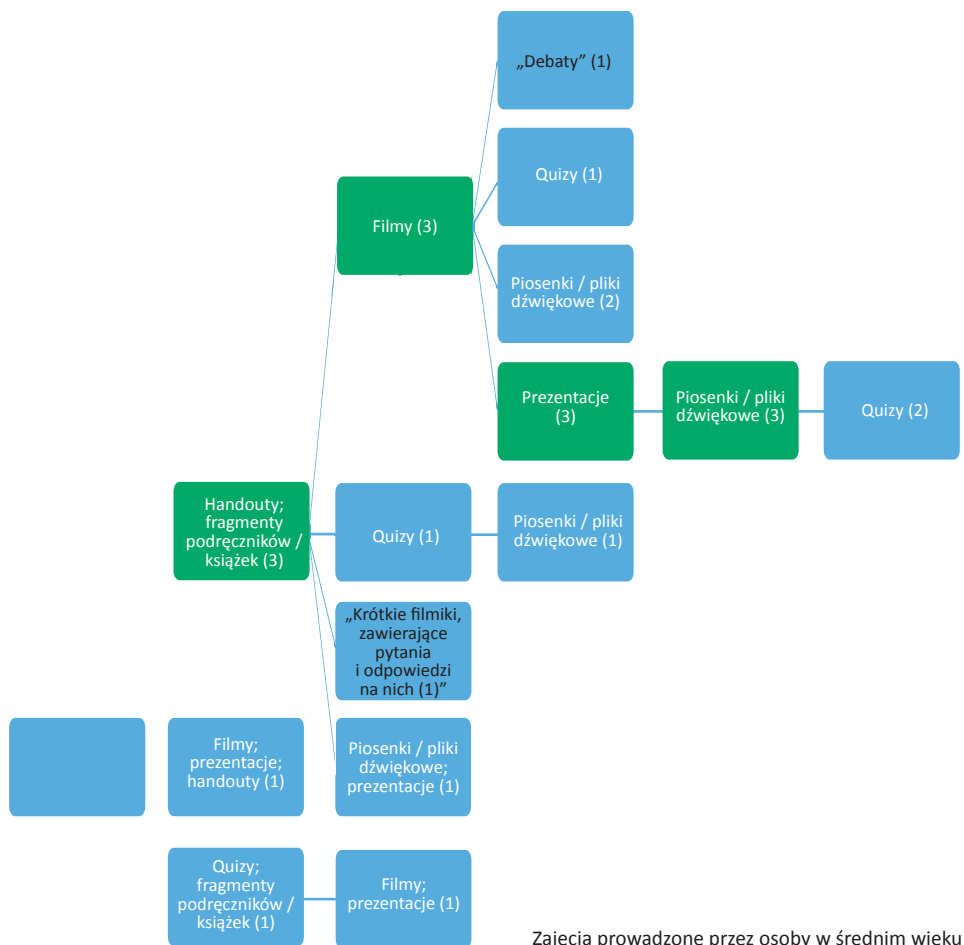

Zajęcia prowadzone przez osoby młode

Zajęcia prowadzone przez osoby starsze

Wykres 6 (cd.)

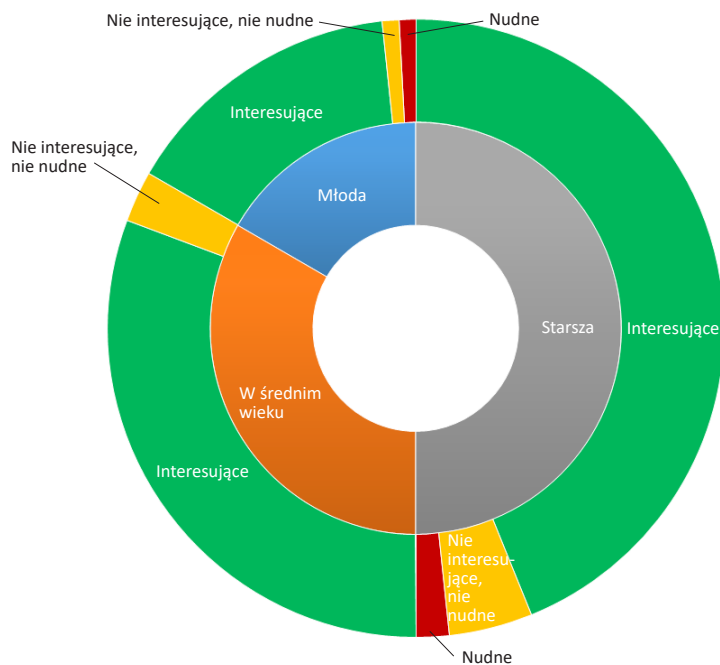
Źródło: opracowanie własne

Analizując powyższy wykres skupmy się jedynie na odpowiedziach największej liczby respondentów (zielone kafelki). Widać, że zarówno nauczyciele *młodzi*, w *średnim wieku*, jak i *starsi* wykorzystują minimum dwa rodzaje materiałów dydaktycznych – *fragmenty podręczników* oraz samodzielnie przygotowane materiały do pracy – *handouty*. Nauczyciele *starsi* ograniczają się wyłącznie do tych dwóch, natomiast najmłodsi korzystają jeszcze z *filmów* i *piosenek / plików dźwiękowych*. Najbardziej urozmaicone są zajęcia ŚW1, bo poza materiałami wymienionymi w grupach S1 i M1, wykładowcy wykorzystują też *prezentacje*.

3.2. LEKCJE PROWADZONE PRZEZ NAUCZYCIELA, Z KTÓRYM GRUPA MA WIĘCEJ GODZIN ZAJĘCIOWYCH

Respondenci po ocenieniu zajęć prowadzonych przez nauczyciela, z którym mieli mniej godzin języka polskiego, zostali poproszeni o ocenę lekcji prowadzonych przez nauczyciela, z którym mają więcej godzin polskiego. Na wstępie aż 50% ankietowanych wskazało, że ma zajęcia ze *starszym* nauczycielem (dalej nazywane zajęciami S2), 33%, że ma zajęcia z wykładowcą w *średnim wieku* (dalej nazywane zajęciami ŚW2), a jedynie 17%, że z osobą *młodą* (dalej nazywane zajęciami M2).

Wykres 7. Ocena zajęć 2

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani poproszeni o ocenę zajęć, także tutaj w znacznej większości stwierdzili, że są one *interesujące* (89% odpowiedzi). Jedynie 8% wskazało, że są *takie sobie*, a 3%, że *nudne*. Jest to znacznie lepsza ocena w porównaniu z zajęciami, które prowadzone były przez nauczyciela, który z grupą ma mniej godzin polskiego.

Uwzględniając podział na zajęcia prowadzone przez osoby *młode*, w *średnim wieku* i *starsze* (patrz wykres 7) zauważyć można, że także tutaj najlepiej ocenione zostały zajęcia prowadzone przez nauczycieli w średnim wieku – nikt z respondentów nie wskazał, że są one *nudne*.

Inaczej było w przypadku respondentów oceniających zajęcia S2. Są one *nudne*, ponieważ „nauczyciel bezinteresownie wszystko wyjaśnia, nie ma ciekawych zadań, monotonne wykłady tego samego typu” oraz „bo teraz robimy tylko pracę z podręcznika, i praca domowa jest z tego samego podręcznika”. Jeden ankietowany, który zaznaczył, że zajęcia M2 są *nudne* nie podał uzasadnienie swojego wyboru (wpisał jedynie „-”).

Zajęcia M2 według pytaných są *takie sobie*, ponieważ „brak jest ciekawych quizów”, natomiast ŚW2, bo „w klasie panuje niewielka aktywność” oraz „robimy jednotypowe zadania i bardzo trzymamy się programu który jest załatwy dla grupy zaawansowanej”. Z kolei ankietowani, którzy wskazali, że zajęcia S2 są *takie sobie* jako uzasadnienie napisali, że „wykonywanie zadań nie zawsze jest interesujące”, oraz, że podczas lekcji jest „mało ćwiczeń” i nauczycielka „jest szybka”.

Z uwagi na ogrom uzasadnień dotyczących wskazań, że zajęcia są *interesujące* zostały one pogrupowane i umieszczone w tabeli poniżej (2).

Tabela 2. *Interesujące zajęcia 2*

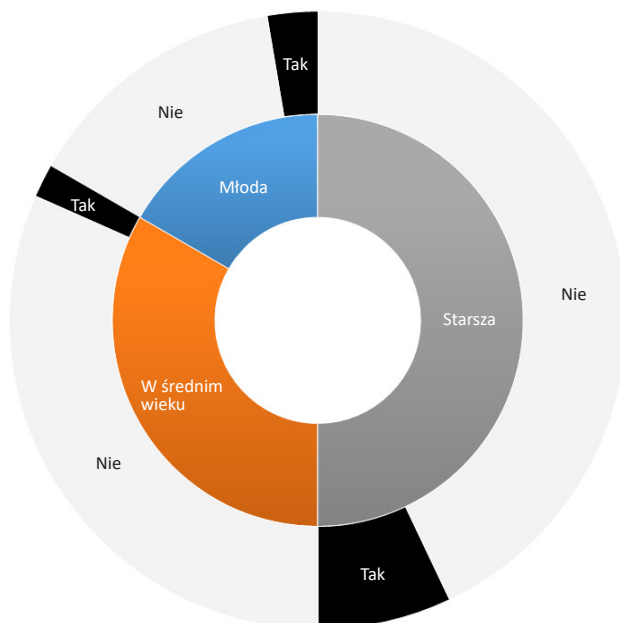
Zajęcia M2 (prowadzone przez osoby młode)	Zajęcia ŚW2 (prowadzone przez osoby w średnim wieku)	Zajęcia S2 (prowadzone przez osoby starsze)
Dobór materiałów (4) „Ponieważ przechodzimy z nim dużo materiału, a materiał jest konkretny”	Postać nauczyciela (14) „Nasza nauczycielka jest bardzo profesjonalną, dobrą i przyjemną osobą, która ma indywidualne podejście do każdego studenta”, „Chciałabym mieć takiego nauczyciela więcej niż jeden rok akademicki”, „Dzięki staraniom nauczyciela”	Postać nauczyciela (13) „Bo nauczyciel jest bardzo inteligentny i kompetentny”, „Dlatego że nauczyciel bardzo dobrze przygotowuje się do zajęć”, „nauczyciel dobrze uczy i ciekawie się angażuje”
Postać nauczyciela (3) „On jest mądry i miły”	Metodyka nauczania (5) „Podoba się metoda nauczania”	Różnorodność ćwiczeń (9) „zadania są różnorodne”, „Materiały, z których korzystamy na lekcjach, są nowe i ciekawe”

Tabela 2 (cd.)

Zajęcia M2 (prowadzone przez osoby młode)	Zajęcia ŚW2 (prowadzone przez osoby w średnim wieku)	Zajęcia S2 (prowadzone przez osoby starsze)
Zrozumienie materiału (3) „Rozumiemy ją”	Różnorodność ćwiczeń (4) „Ciekawe ćwiczenia, zadania twórcze”	Zrozumienie materiału (5) „Wszystko doskonale się wyjaśnia, nawet drobiazgi”
Dynamika zajęć (2) „wykłady są bardzo dynamiczne”	Atmosfera zajęć (2) „Na lekcjach jest zawsze bardzo dobra i przyjazna atmosfera”	Ciekawostki (4) „opowiada ciekawe informacje o życiu w Polsce”
	Rozmowa (2) „Dużo rozmawiamy”	Dbalność o aktywność całej grupy (3) „uczestniczy w nich cała grupa”
	Ciekawostki (2) „nauczyciel bardzo dużo opowiada życiowych historii”	Nowe słownictwo (3) „Na lekcji mamy zawsze nowe ciekawe słownictwo”
		Różnorodność tematów (2) „Podejmujemy różne tematy, zawsze możemy coś zapytać u Pani”
		Lekcje nie są nudne (2) „nie można się tu nudzić”

Źródło: opracowanie własne

Analizując tabelę widać, że podobnie jak w przypadku zajęć prowadzonych przez lektora, z którym grupa ma mniej lekcji, także tutaj w przypadku zajęć ŚW2 i S2 najważniejsza dla grupy jest postać nauczyciela. Z kolei respondenci oceniający zajęcia M2 najbardziej docenili dobór materiału, który realizowany jest podczas lekcji, a dopiero w drugiej kolejności nauczyciela. Także tutaj potwierdza się założenie przedstawione w rozdziale 3.1. – w przypadku zajęć M2 ankietowani wskazali, że podoba im się dynamika zajęć, natomiast w grupie S2 docenione zostały kompetencje nauczyciela, wynikające z jego doświadczenia w pracy.

Wykres 8. *Problemy techniczne 2*

Źródło: opracowanie własne

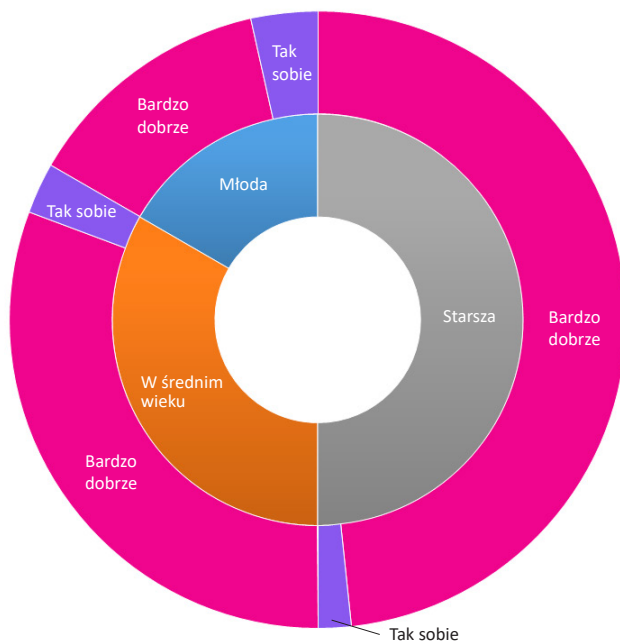
Na pytanie dotyczące problemów technicznych, 89% ankietowanych odpowiedziało, że nauczyciel takowych nie ma, natomiast 11%, że jakieś się zdarzają. W porównaniu z zajęciami prowadzonymi przez nauczyciela, z którym grupa ma mniej lekcji polskiego, to w tej grupie, zdaniem ankietowanych, jest znacznie więcej problemów. Prawdopodobnie wynika to z większej liczby godzin zajęciowych w grupie (więcej godzin = więcej problemów technicznych).

Patrząc na wykres 8 widać, że najwięcej problemów technicznych mają nauczyciele *starsi*. Według trojga ankietowanych mają oni problemy z internetem i mikrofonem („Czasami ona ma problemy z internetem, także bardzo rzadko ma problemy z mikrofonem”), natomiast jedna osoba wskazała, że nauczyciel ma „problem s udostępnianiem pulpitu oraz przerywanie spotkań ponieważ wyrzyca Panią nauczycielkę ze spotkań”.

Również jedna osoba wskazała, że w czasie zajęć ŚW2 „często nauczyciel zawiesza się podczas próby zmiany pliku”, inna z kolei zwróciła uwagę na problemy z internetem. Problemy z nim sygnalizowały także osoby, z grup zajęciowych M2.

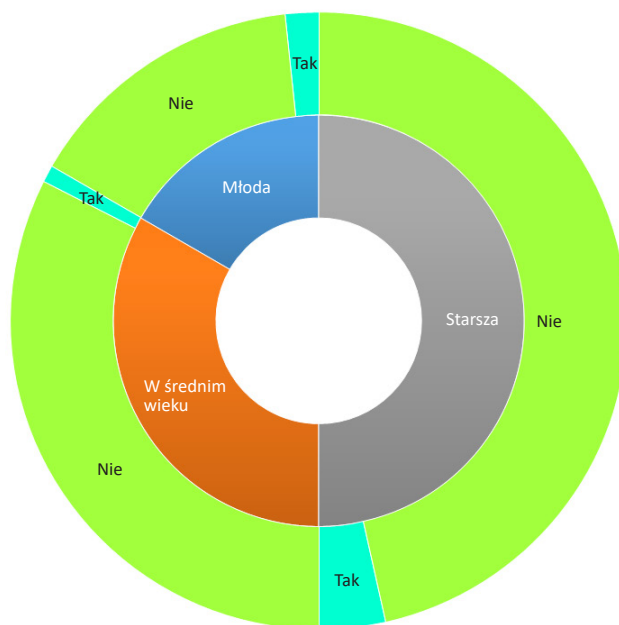
W przypadku kolejnego pytania, które dotyczyło oceny kontaktu z nauczycielem, trzeba podkreślić, że żaden ankietowany nie wskazał, że jest on *zły*. Jedyne 8% respondentów zaznaczyło, że jest on *taki sobie*. Ze wszystkich rodzajów zajęć w tej grupie, najlepiej pod względem kontaktu z wykładownicą zostały ocenione zajęcia S2 (patrz wykres 9).

Wykres 9. Kontakt z nauczycielem 2

Źródło: opracowanie własne

Wykres 10. Propozycje zmian w zajęciach 2

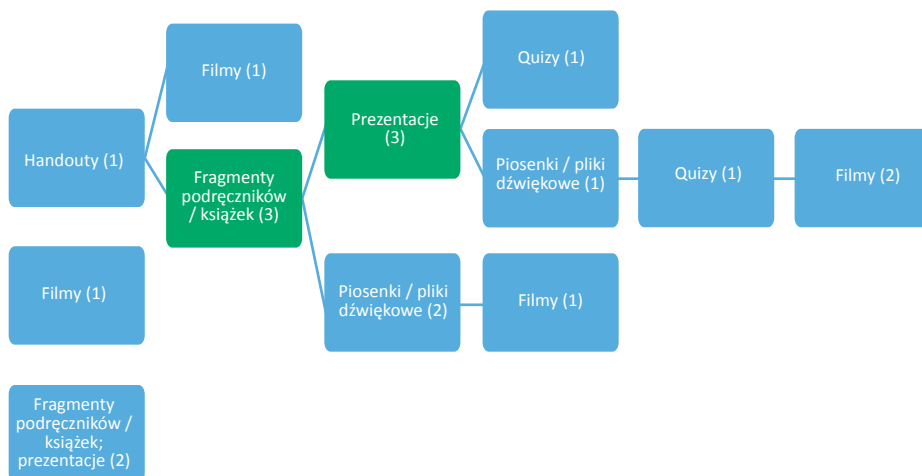
Źródło: opracowanie własne

Na pytanie, czy słuchacze by coś zmienili w zajęciach, jedynie 6% z nich zaznaczyło, że *tak* (patrz wykres 10). Jest to o połowę mniej wskazań w porównaniu z zajęciami prowadzonymi przez nauczyciela, z którym grupy mają mniej lekcji polskiego.

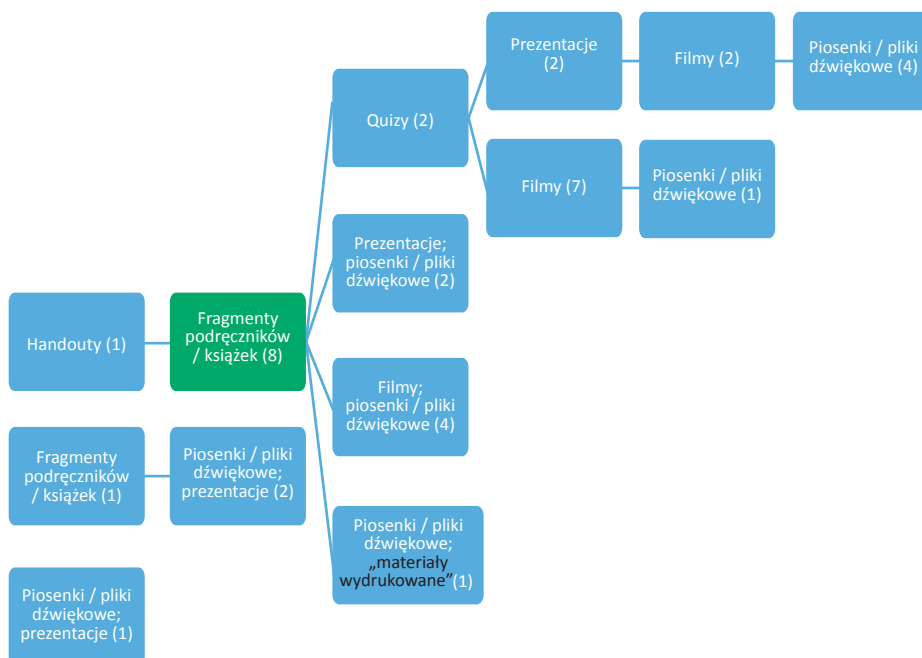
W przypadku zajęć S2 jedna osoba dodałaby „więcej interaktywnych rzeczy, filmików, piosenek, zajęć do rozmawiania na różne tematy”, inna chciałaby „więcej różnorodności na zajęciach”, ostatnia zaś „lepsze połączenie z internetem”. Jedna osoba, oceniając zajęcia ŚW2, chciałaby realizować „ciekawsze i bardziej aktywne zadania”. Propozycje zmian w odniesieniu do zajęć M2 były dwie: „trochę mniej zadań domowych” i „używając quizu i więcej mówienia po angielsku”. Dosyć nietypowa jest ostatnia propozycja, ponieważ podczas kursu języka polskiego najlepiej jest mówić jak najwięcej po polsku, ale być może u tego słuchacza używanie wyłącznie/głównie języka polskiego powoduje „niepewność, zniecierpliwienie, stres, frustrację” (Małolepsza, Szymkiewicz 2008), o której piszą między innymi autorki serii podręczników Hurra!!!.

Patrząc na zestawienie widać, że wszyscy nauczyciele podczas zajęć wykorzystują *fragmenty podręczników* oraz *handouty*. Identycznie, jak w przypadku nauczycieli, którzy mają mniej godzin w grupie. Na tle pozostały grup wyróżniają się jedynie zajęcia M2, podczas których nauczyciel, poza już wymienionymi *handoutami* oraz *fragmentami podręczników*, wykorzystuje także *prezentacje*. Zatem to właśnie te zajęcia są najbardziej urozmaicone, dzięki wykorzystaniu wielu ciekawych materiałów dydaktycznych.

Wykres 11. Rodzaje materiałów dydaktycznych 2

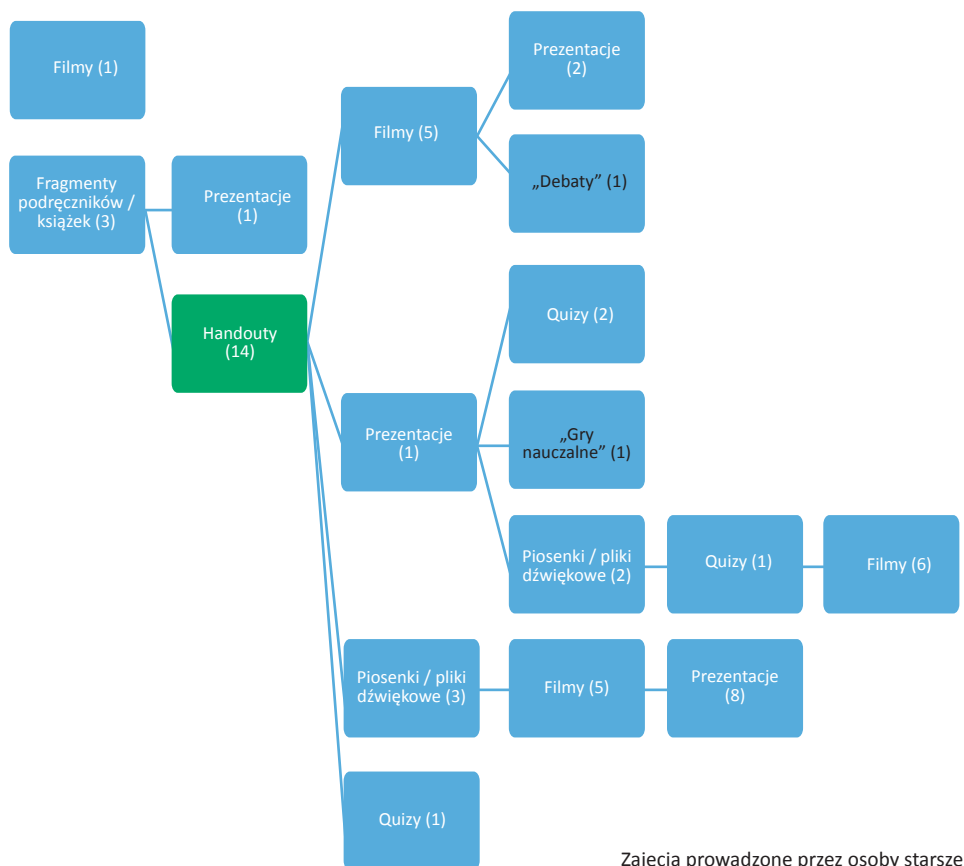

Zajęcia prowadzone przez osoby młode

Zajęcia prowadzone przez osoby w średnim wieku

Wykres 11 (cd.)

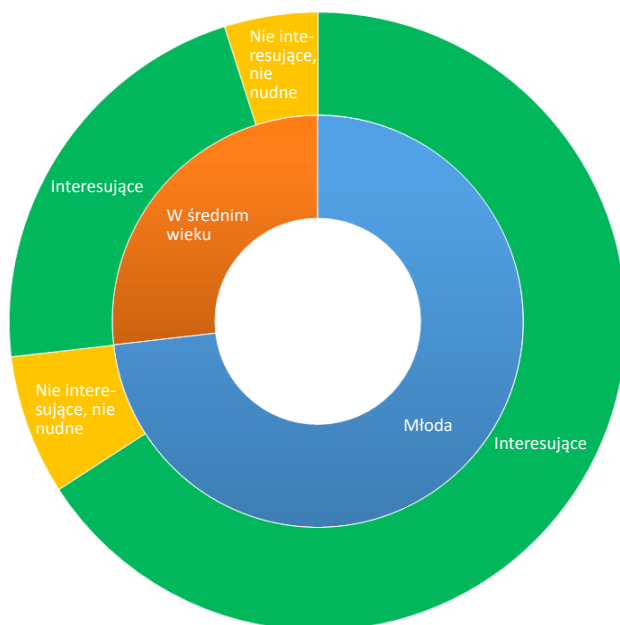

Źródło: opracowanie własne

4. LEKCJE JĘZYKA POLSKIEGO PROWADZONE PRZEZ JEDNEGO NAUCZYCIELA

Wśród nauczycieli w tej grupie dominują osoby *młode*, do 35. roku życia – 73% (zajęcia prowadzone przez te osoby dalej będą nazywane M3). Znacznie mniej, bo 27%, jest osób *w średnim wieku*, tj. 36–50 lat (te będą nazywane ŚW3). W grupie samodzielnie pracujących nauczycieli zabrakło osób *starszych*, tj. powyżej 50. roku życia.

Wykres 12. Ocena zajęć 3

Źródło: opracowanie własne

Na pytanie, jak oceniane są zajęcia z języka polskiego prowadzone przez jednego nauczyciela, nikt nie odpowiedział, że *źle* (patrz wykres 12). Jedyne 12% ankietowanych odpowiedziało, że lekcje *nie są ani nudne, ani interesujące*: „nie mam dokładnej opinii, ponieważ odkąd zacząłem kursy, mam je online i trudno je śledzić”, „ponieważ za mało rozmawiamy wszyscy razem na różne interesujące tematy. Mamy więcej gramatyki”, „ponieważ nie stacjonarny nauka”, „z powodu tego że proces wykonania niektórych zadań jest zadługi”. Aż 88% ankietowanych odpowiedziało, że są one *interesujące*. Wpływ na to miała przede wszystkim dobrze odbierana postać nauczyciela. Słuchaczom podobają się również tematy zajęć oraz wykonywane zadania (patrz tabela 3).

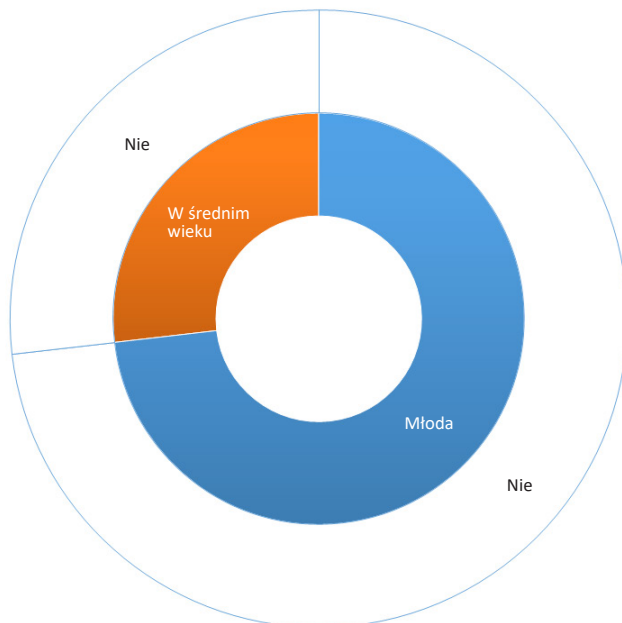
Tabela 3. *Interesujące zajęcia 3*

Zajęcia M3 (prowadzone przez osoby młode)	Zajęcia ŚW3 (prowadzone przez osoby w średnim wieku)
<p>Postać nauczyciela (12) „Nauczyciel w bardzo ciekawy sposób uczy przedmiotu. I nie chodzi tylko o nauczaniu. Ale ja i moja grupa możemy spokojnie porozmawiać z nauczycielem o wszelkich problemach, na różne tematy w klasie. Myślę, że jest to bardzo ważne i sprawia, że lekcje są interesujące”, „Dlatego że mam fajnego nauczyciela”, „moją nauczycielka ma dobre poczucie humoru, rozumie sarkazm i po prostu jest przyjemną osobą”</p>	<p>Ciekawe informacje (3) „lekcje dostarczają mi wielu ciekawych i nowych informacji”</p>
<p>Ciekawe tematy (9) „Rozmawiamy na różne ciekawe tematy”, „Lekcje JEZYKA POLSKIEGO są interesujące, ponieważ omawiamy ciekawe tematy”</p>	<p>Postać nauczyciela (2) „Lekcje języka polskiego są interesujące, bo moja nauczyciela sprawia, że zajęcia są interesujące”</p>
<p>Ciekawe zadania (3) „Często wykonujemy ciekawe zadania”</p>	<p>Różnorodność materiałów (2) „Korzystamy z różnych podręczników i używamy różnych form nauczania: np. słuchamy nagrania, oglądamy filmiki, robimy quizy. Często są proszeni o podanie swojej opinii na jakiś temat i dyskutujemy z nauczycielem i ze swoją grupą”</p>

Źródło: opracowanie własne

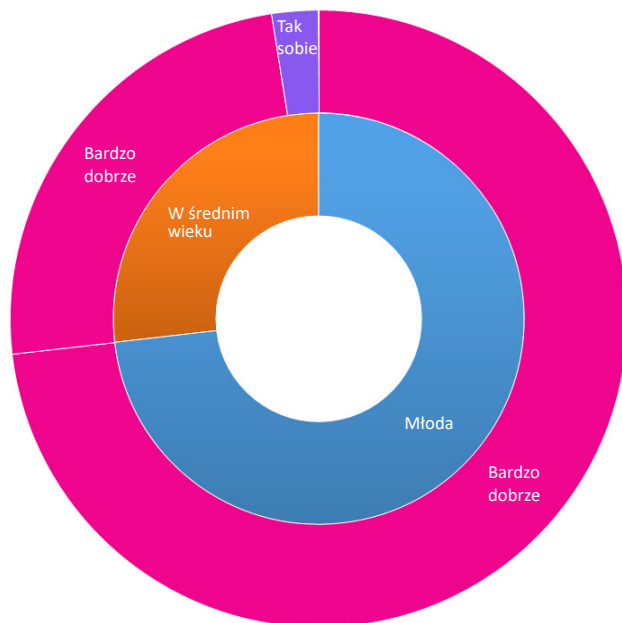
Wśród omawianej grupy nauczycieli, żaden z nich nie miał problemów technicznych (patrz wykres 13). 98% słuchaczy oceniło kontakt z opiekunem grupy *bardzo dobrze*, a 2% *tak sobie* – dotyczyło to zajęć ŚW3. Nikt nie ocenił możliwości skontaktowania się z polonistą *źle* (patrz wykres 14). Budujący jest fakt, iż zarówno praca dydaktyczna, jak i rola opiekuna zaspokajają potrzeby naszych słuchaczy.

Wykres 13. Problemy techniczne 3

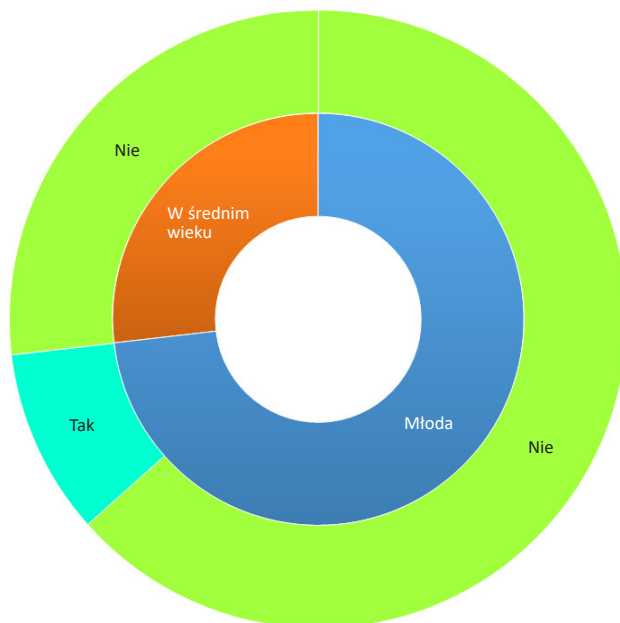

Źródło: opracowanie własne

Wykres 14. Kontakt z nauczycielem 3

Źródło: opracowanie własne

Wykres 15. *Propozycje zmian w zajęciach 3*

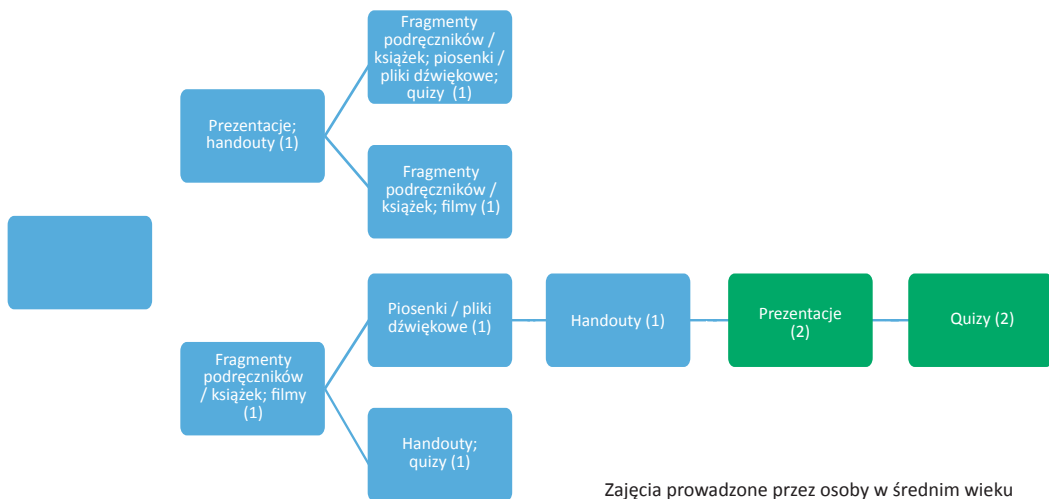
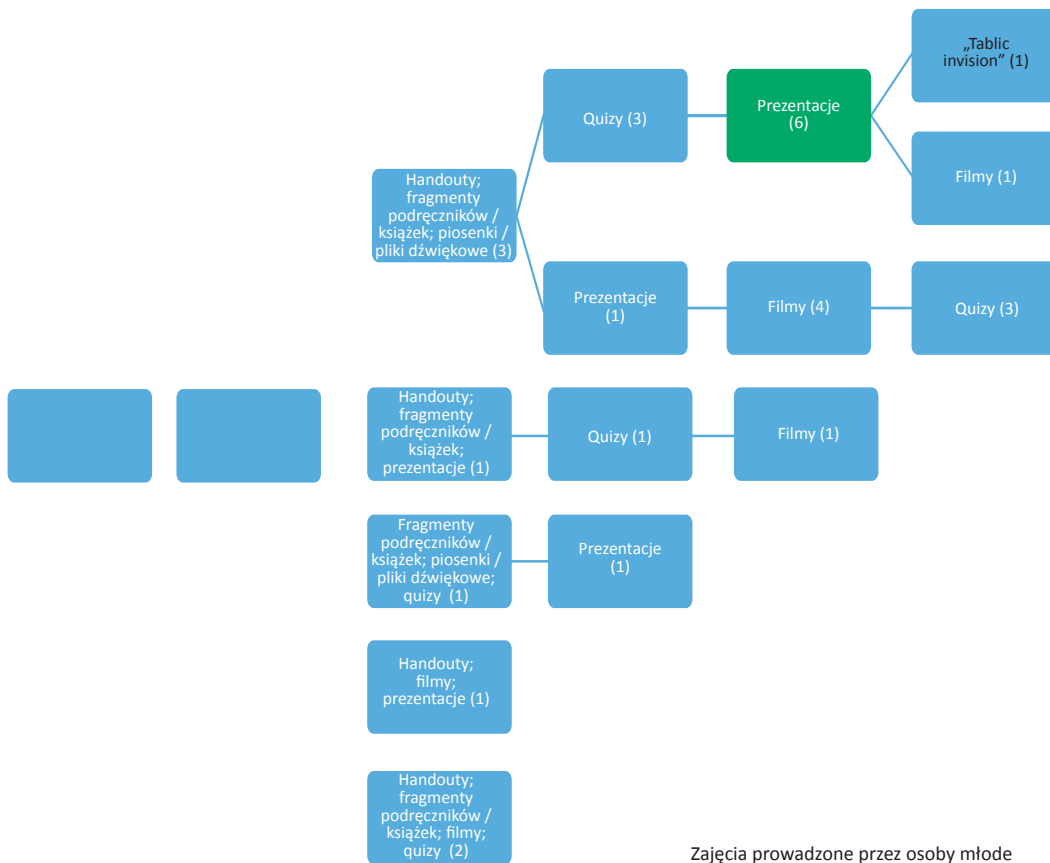
Źródło: opracowanie własne

W dalszej części ankiety poprosiliśmy o propozycje ewentualnych zmian w lekcjach języka polskiego. 98% badanych nie wyraziło chęci wprowadzenia żadnych zmian. Natomiast wśród 10% ankiet pojawiły się takie oto uwagi (wszystkie z nich odnosiły się do zajęć M3): „chciałabym więcej ćwiczeń”, „czas trwania zajęć :)”, „dodałabym więcej pracy domowej”, „dodałabym więcej rozmowy na różne interesujące tematy”.

Ostatnim interesującym nas w tej części ankiety zagadnieniem były materiały dydaktyczne wykorzystywane w trakcie zajęć. Na podstawie zgromadzonych danych przygotowano wykres 16.

Najwięcej nauczycieli z grupy M3 wykorzystuje takie materiały jak: *handouty, fragmenty podręczników/książek, piosenki / pliki dźwiękowe, quizy i prezentacje*. Te ostatnie niezmiennie od lat cieszą się dużą popularnością wśród kadry dydaktycznej. Najwięcej lektorów z grupy ŚW3 tradycyjne materiały uzupełnia również o *prezentacje i quizy*. Niewątpliwie powinniśmy dążyć do możliwie dużego zróżnicowania materiałów – zgodnie z założeniami podejścia komunikacyjnego (Komorowska 1999), tym bardziej, że osoby uczące się spędzają wiele godzin przed ekranami komputerów, brakuje im ruchu, a mocno statyczna forma lekcji prowadzić może do znużenia, zmęczenia i w konsekwencji utraty koncentracji. Dobrze jest też wzbogacić zajęcia o gry i zabawy językowe, które uatrakcyjniają i ułatwiają przyswajanie wiedzy (Banach 2020).

Wykres 16. Rodzaje materiałów dydaktycznych 3

Źródło: opracowanie własne

5. PODSUMOWANIE BADAŃ

Zwieńczeniem badań dotyczących oceny zdalnych zajęć języka polskiego było zebranie informacji uzyskanych z poszczególnych pytań, a następnie uporządkowanie ich celem uzyskania odpowiedzi na pytanie, które z zajęć ocenione zostały najlepiej przez słuchaczy SJPdC. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych udało się też stworzyć profil najlepszych, zdaniem słuchaczy, zajęć online. Podsumowanie umieszczone zostało w tabeli 4.

Tabela 4. Podsumowanie badań¹⁵

LEKCJE JĘZYKA POLSKIEGO								
LICZBA NAUCZYCIELI JĘZYKA POLSKIEGO W DANEJ GRUPIE	2 NAUCZYCIELI						1 NAUCZYCIEL	
ILOŚĆ ZAJĘĆ Z JĘZYKA POLSKIEGO W DANEJ GRUPIE	MNIJ			WIĘCEJ				
WIEK NAUCZYCIELA	M	ŚW	S	M	ŚW	S	M	ŚW
ATRAKCYJNOŚĆ ZAJĘĆ	2	5	1	6	8	4	7	3
PROBLEMY TECHNICZNE	4	6	3	1	5	2	8	8
KONTAKT Z NAUCZYCIELEM	1	4	4	2	6	7	8	5
PROPOZYCJE ZMIAN W ZAJĘCIACH	4	5	1	3	7	6	2	8
RÓŻNORODNOŚĆ WYKORZYSTYWANYCH MATERIAŁÓW	4	5	2	3	2	2	5	5
SUMA	15	25	11	15	28	21	30	29

Źródło: opracowanie własne

Pierwsze kryterium podziału wynikające bezpośrednio z planu pracy Studium, to rozdzielenie zajęć na te, które prowadzone są przez jednego lub dwoje lektorów języka polskiego. W drugiej grupie (zajęcia prowadzone przez dwoje lektorów) wprowadzono dodatkowe rozróżnienie na lekcje prowadzone przez

¹⁵ Skróty wykorzystane w tabeli: M – młody nauczyciel (w wieku do 35 lat), ŚW – nauczyciel w średnim wieku (od 36 do 50 lat), S – nauczyciel starszy (w wieku ponad 50 lat), ND. – nie dotyczy.

nauczyciela, który ma do zrealizowania mniej godzin lektoratu (w tabeli oznaczoneo słowem „MNIEJ”) oraz te, które prowadzi wykładowca mający więcej godzin do zrealizowania w danej grupie (w tabeli oznaczono słowem „WIĘCEJ”). Ostatnim kryterium podziału materiału był wiek (doświadczenie w pracy) nauczycieli. Dzięki zastosowanym podziałom powstało 8 różnych rodzajów zajęć¹⁶.

Następnie przeanalizowaliśmy odpowiedzi w pięciu kategoriach pytań, które dotyczyły: oceny atrakcyjności zajęć¹⁷, problemów technicznych¹⁸, kontaktu z nauczycielem¹⁹, a także uwzględniały propozycje zmian w zajęciach²⁰ oraz różnorodność wykorzystywanych materiałów dydaktycznych. W przypadku pierwszych czterech kategorii przyznaliśmy od 1 do 8 punktów, w zależności od ocen respondentów. Najlepiej oceniony rodzaj zajęć otrzymywał 8 punktów w danej kategorii pytań, najgorzej – 1 punkt. Podczas oceny ostatniej kategorii (różnorodność wykorzystywanych materiałów) zastosowaliśmy nieco inną zasadę przyznawania punktów. Zależały one od liczby rodzajów wykorzystywanych podczas zajęć materiałów. Jeśli nauczyciel podczas lektoratu używał jedynie *prezentacji* i *handoutów*, to zajęcia przez niego prowadzone otrzymywały 2 punkty (po jednym za każdy rodzaj materiałów).

W niniejszym artykule już bardzo szczegółowo omówiliśmy wyniki dotyczące poszczególnych pytań, dlatego w dalszej części przedstawimy jedynie ich podsumowanie.

Pierwszą odpowiedzią, jakiej dostarcza nam analiza informacji z tabeli 4, jest to, że słuchacze wolą zajęcia z jednym niż z dwoma nauczycielami²¹. Zapewne

¹⁶ Ja widać, w niniejszych badaniach brakuje symetrii. Analizując opis tabeli należałoby wyciągnąć wniosek, że grup powinno być 9, a nie 8. Rzeczywiście w tabeli brakuje jednego rodzaju zajęć, ale spowodowane jest to tym, że żaden z ankietowanych oceniających zajęcia z jednym polonistą nie wskazał, że prowadzi je osoba w wieku ponad 50 lat, dlatego też nie ma tej grupy w zestawieniu.

¹⁷ Wzięto pod uwagę liczbę odpowiedzi, że zajęcia są „interesujące”. W przypadku zajęć M1 było ich 77,6%, ŚW1 – 88%, S1 – 65%, M2 – 89,5%, ŚW2 – 92,1%, S2 – 87,7%, M3 – 90%, a ŚW3 – 81,9%.

¹⁸ Uwzględniono liczbę odpowiedzi, z których wynika, że nauczyciel nie ma problemów technicznych podczas zajęć. W przypadku zajęć M1 było ich 93,9%, ŚW1 – 96%, S1 – 92,5%, M2 – 84,2%, ŚW2 – 94,7%, S2 – 86%, M3 – 100% i ŚW3 też 100%.

¹⁹ Wzięto pod uwagę liczbę odpowiedzi, z których wynika, że kontakt z nauczycielem jest „bardzo dobry”. W przypadku zajęć M1 było ich 73,5%, ŚW1 – 80%, S1 też 80%, M2 – 78,9%, ŚW2 – 92,1%, S2 – 96,5%, M3 – 100%, a ŚW3 – 90,9%.

²⁰ Uwzględniono liczbę odpowiedzi, w których ankietowani wskazali, że nic by nie zmienili w zajęciach. W przypadku zajęć M1 było ich 91,8%, ŚW1 – 92%, S1 – 80%, M2 – 89,5%, ŚW2 – 97,4%, S2 – 93%, M3 – 86,7%, a ŚW3 – 100%.

²¹ Wniosek wyciągnięto na podstawie porównania średniej liczby punktów, które przyznane zostały zajęciom prowadzonym przez jednego ($((30+29):2=29,5)$) i dwoje nauczycieli ($((15+25+11+15+28+21):6=19,17)$).

wynika to z bliskości, poznania, więzi stworzonej między grupą a nauczycielem (więcej godzin wspólnie spędzonych = lepsze poznanie = większa bliskość). To przypuszczenie potwierdza także fakt, że słuchacze, którzy wskazali, iż mają zajęcia z dwójgiem lektorów, preferują zajęcia z nauczycielem, z którym mają więcej godzin języka polskiego²².

Po drugie analiza tabeli dostarcza także odpowiedzi, czy wiek / doświadczenie zawodowe wpływa w jakiś sposób na ocenę zajęć przez studentów.

Z powodów, o których pisaliśmy w rozdziale 3.1., wydawać by się mogło, że najlepiej ocenione zostaną zajęcia online prowadzone przez osoby młode lub osoby starsze.

Natomiast rezultat badań dostarczył zgoła innych odpowiedzi niż byśmy się spodziewali. Otóż najlepiej, uwzględniając wszystkie grupy zajęć i ograniczając się wyłącznie do wieku / doświadczenia zawodowego, zostały ocenione lekcje prowadzone przez osoby w średnim wieku²³, czyli przez nauczycieli, którzy posiadają mniejsze doświadczenie od starszych kolegów i prawdopodobnie trochę nieco gorzej radzą sobie z obsługą komputera niż młodszy koledzy. Zwyciężył zatem balans między tymi dwoma aspektami.

Po trzecie analizując wyniki w odniesieniu do 8 poszczególnych rodzajów grup i uwzględniając wszystkie analizowane aspekty widać, że najlepiej ocenione zostały zajęcia prowadzone przez jednego nauczyciela niezależnie od wieku / doświadczenia zawodowego, natomiast najgorzej prowadzonymi zajęciami były te, za które odpowiadał starszy nauczyciel dochodzący, czyli taki, który ma do zrealizowania mniej godzin języka polskiego w danej grupie.

5.1. PROFIL IDEALNYCH ZAJĘĆ ONLINE Z JĘZYKA POLSKIEGO

Dzięki wszystkim zebranych podczas badań informacjom, możliwe stało się stworzenie profilu idealnych zajęć online z języka polskiego jako obcego. Najlepiej ocenione zajęcia według słuchaczy SJPdC to takie, które:

- od początku do końca roku akademickiego prowadzone są przez jednego nauczyciela,
- prowadzone są przez nauczyciela młodego lub w średnim wieku.

Ponadto:

²² Wniosek wyciągnięto na podstawie porównania średniej liczby punktów, które przyznane zostały zajęciom prowadzonym przez nauczyciela, z którym grupa ma mniej godzin polskiego ((15+25+11):3=17) i więcej ((15+28+21):3=21,3).

²³ Wniosek wyciągnięto na podstawie porównania średniej liczby punktów, które przyznane zostały zajęciom prowadzonym przez nauczycieli młodszych ((15+15+30):3=20), w średnim wieku ((25+28+29):3=27,7) i starszych ((11+21):2=16).

- lektor podczas zajęć nie ma żadnych problemów technicznych,
- kontakt z nauczycielem jest bardzo dobry (z nielicznymi wyjątkami, kiedy ten kontakt może być taki sobie),
- zajęcia muszą być interesujące dla słuchaczy.

Dodatkowego uzupełnienia wymaga ostatni punkt z listy. Według słuchaczy największy wpływ na to, że zajęcia są interesujące ma postać nauczyciela, bo to właśnie on „w bardzo ciekawy sposób uczy przedmiotu. I nie chodzi tylko o nauczaniu. Ale ja i moja grupa możemy spokojnie porozmawiać z nauczycielem o wszelkich problemach, na różne tematy w klasie. Myślę, że jest to bardzo ważne”. Innymi czynnikami zwiększającymi atrakcyjności zajęć były też np. ciekawe tematy poruszane na lekcjach. Ankietowani zwrócili także uwagę i docenili to, że nauczyciel podczas zajęć wykorzystuje różnorodne materiały dydaktyczne. Zatem do powyższej listy należy dodać jeszcze jeden punkt, czyli to, że:

- nauczyciel w czasie zajęć online powinien wykorzystywać minimum 5 różnych rodzajów materiałów dydaktycznych.

Na zakończenie trzeba podkreślić, że zdecydowana większość słuchaczy, którzy oceniali zajęcia z jednym nauczycielem, w swoich lekcjach nic by nie zmieniła (niektórzy chcieliby tylko „więcej ćwiczeń” lub „więcej pracy domowej”).

6. PODSUMOWANIE ARTYKUŁU

W obliczu zmian, które przyniosło ze sobą zdalne nauczanie, straciliśmy wiele – m.in. więź łączącą nauczyciela z uczniami, a także relacje łączące samych uczniów, poczucie stabilizacji, przewidywalności – ale wiele też zyskaliśmy. Dzięki sytuacji, która zmusiła nas do poszukiwania nowych rozwiązań zdobyliśmy nowe kompetencje, tworzymy nowe, multimedialne pomoce dydaktyczne, uczestniczymy w spotkaniach i szkoleniach niezależnie od miejsca zamieszkania, kursanci uczą się jeszcze większej samodzielności tak przecież charakterystycznej dla okresu wchodzenia w dorosłość i studiowania. To wszystko przekłada się na wzmocnienie potencjału dydaktycznego, który wykorzystać możemy na stosunkowo nowym w Polsce rynku pracy, tj. e-kursów. Wszystko, czego się teraz nauczymy, zaprocentuje również po powrocie do tradycyjnego, stacjonarnego nauczania. Nie można się nie zgodzić, iż dla osób dopiero rozpoczynających naukę języka obcego, poziom trudności wzrósł, jednak sami „uczniowie” lepiej oceniają naukę online, niż nam, nauczycielom, się wydaje. Po raz kolejny potwierdzają to anonimowe badania. Najbliższe miesiące pokażą też, na ile skuteczne okazało się nauczania na odległość. Z miesiąca na miesiąc mamy mniej obaw, więcej narzędzi i kompetencji, aby rozwiązywać pojawiające się trudności. Komfort pracy po obu stronach ekranu rośnie, a to przekłada się na odbiór e-lekcji i procentuje.

BIBLIOGRAFIA

- Banach A., 2020, *Ucząc bawić, bawiąc uczyć – o wykorzystaniu gier i zabaw na lekcjach języka polskiego jako obcego*, w: M. Biernacka i in. (red.) *Ludyczność w (glotto)dydaktyce*, s. 33–48.
- Gaze M., Maćkowiak R., 2021, *Nauczanie języka polskiego jako obcego w czasie pandemii koronawirusa w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego. Część I. Aspekt organizacyjny i dydaktyczny*, w: M. Jurczyk i in. (red.) „Archive of Social Social Science, Polish Academy of Social Sciences and Humanities”, vol. 1, no. 1.
- Komorowska H., 1999, *Metodyka nauczania języków obcych*.
- Maćkowiak R., Gaze M., 2021, *Nauczanie języka polskiego jako obcego w czasie pandemii koronawirusa w Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego. Część II. Aspekt techniczny*, w: M. Jurczyk i in. (red.) „Archive of Social Social Science, Polish Academy of Social Sciences and Humanities”, vol. 1, no. 1.
- Małolepsza M., Szymkiewicz A., 2008, *Hurra!!! Po polsku 1. Podręcznik nauczyciela*, Kraków.
- Miodunka W., 2005, *Wstęp*, w: A. Seretny, E. Lipińska, *ABC Metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, s. 11–12.
- Ostromięcka-Frączak B., 2010, *Wkład pracowników Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ w rozwój polskiej glottodydaktyki*, w: G. Zarzycka, G. Rudziński (red.), „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” 17, Łódź, s. 19–27.
- Rakowski B., 2010, *Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego (1958–2008)*, w: G. Zarzycka, G. Rudziński (red.), „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” 17, Łódź, s. 9–17.
- Wciórka B., 2007, *Między młodością a starością. Komunikat z dwusetnego badania aktualnych problemów kraju*, Centrum Badania Opinii Społecznej, BS/22/2007.
- Wielkiewicz-Jałmużna D., 2008, *Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1952–2002*, w: D. Wielkiewicz-Jałmużna (red.), „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” 15.
- Zarządzenie nr 100 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 11.03.2020 r., <https://baw.uni.lodz.pl/> (dostęp: 13.05.2021).
- <http://sjpdc.uni.lodz.pl/> (dostęp: 12.05.2021).

Rafał Maćkowiak, Paula Góralczyk-Mowczan

TEACHING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE
IN A NEW (PANDEMIC) REALITY

Keywords: online teaching, Polish as a foreign language, The School of Polish for Foreign Students of the University of Lodz

Summary. The article is a continuation of research on the evaluation of Polish language classes conducted remotely at The School of Polish for Foreign Students of the University of Lodz. Conclusions from the surveys made it possible to create an e-lesson model that meets the expectations of language learners. The situation forced us to look for new solutions and use multimedia didactic tools, and forced students to even greater independence and responsibility. Moreover, it was possible to indicate directions of development that may strengthen the teaching potential.